

Länsstyrelsen
Västernorrland

Bevarandeplan Natura 2000

Stornäset SE0710152

Foto: Jonas Salmonsson

Namn:	Stornäset
Områdeskod:	SE0710152
Områdestyp:	SAC 2011-03 SPA 2000-07
Areal:	107 hektar
Skyddsform:	Naturreservat
Kommun:	Sundsvall
Tillsynsmyndighet:	Länsstyrelsen i Västernorrlands län
Koordinat:	6927813/1587322
Karta:	17H 5H
Ägarförhållanden:	privat
Uppdaterad:	2018-11

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. ALLMÄNT OM NATURA 2000	3
1.1 Allmänt om bevarandeplanen.....	3
2. GRUNDER FÖR UTPEKANDE	3
2.1 Ingående naturtyper och art enligt art- och habitatdirektivet	3
2.2 Ingående fåglar enligt fågeldirektivet	4
3. BEVARANDESYFTEN OCH BEVARANDEMÅL	4
4. OMRÅDESBESKRIVNING	5
4.1 Allmän områdesbeskrivning	5
4.2 Intressanta arter i området, ej med i art- och habitatdirektivet	5
5. EKOLOGISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	6
5.1 För området i dess helhet	6
5.2 För ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet	6
5.3 För ingående art enligt art- och habitatdirektivet	7
5.4 För ingående arter enligt fågeldirektivet	7
6. HOT MOT NATURA 2000-OMRÅDET	9
7. BEVARANDEÅTGÄRDER.....	11
7.1 Områdesskydd	11
7.2 Skötsel	11
8. BEVARANDESTATUS	12
9. UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL.....	12
10. REFERENSER	13
11. KARTOR	14

1. Allmänt om Natura 2000

Natura 2000 heter det nätverk av skyddsvärda områden som alla EU:s medlemsstater ska bidra till att skapa enligt EU:s två naturvårdsdirektiv, Art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter) samt Fågeldirektivet (Rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar). Syftet är att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden inom gemenskapen. Sverige har som medlem i EU åtagit sig att se till att naturtyperna och arterna har gynnsam bevarandestatus, dvs. att de finns kvar i långsiktigt hållbar omfattning genom att vidta bevarandeåtgärder i form av skydd och skötsel. Genom 15–17 §§ Förordningen (1998:1252) om områdesskydd har EU-direktiven implementerats i svensk lagstiftning. Ett särskilt tillstånd krävs om man vill utföra åtgärder som kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt. Som en hjälp vid arbetet med att bevara naturvärdena i Natura 2000-områden samt som ett stöd för verksamheter som bedrivs i anslutning till området ska det finnas bevarandeplaner för samtliga områden.

1.1 Allmänt om bevarandeplanen

Bevarandeplanen är det dokument som ska beskriva vad som är syftet med bevarandet av varje enskilt Natura 2000-område och som ska ange vilka bevarandeåtgärder som planeras. Bevarandeplanen behandlar områdets ingående naturtyper och arter som finns upptagna i EU:s två naturvårdsdirektiv, Art- och habitatdirektivet samt Fågeldirektivet. En viktig del i arbetet med att vidta nödvändiga bevarandeåtgärder är formuleringen av bevarandesyfte och bevarandemål för varje Natura 2000-område samt att planera och prioritera vilka bevarandeåtgärder som behövs utifrån i dagsläget kända förhållanden och hot. Bevarandesyftet utgår från 17§ Förordningen om områdesskydd som anger att länsstyrelserna ska upprätta beskrivningar av syftet samt för de livsmiljöer och arter för vilka gynnsam bevarandestatus ska upprätthållas eller återställas.

2. Grunder för utpekande

2.1 Ingående naturtyper och art enligt art- och habitatdirektivet

Området är utpekad att ingå i nätverket Natura 2000 enligt art & habitatdirektivet mot bakgrund av att det inom området finns naturtyper som ingår i direktivet varav två är prioriterade (tabell 1). I området påträffas också en två arter som ingår i direktivet (tabell 2). På detaljkartan finns naturtyperna redovisade geografiskt för området.

Tabell 1. Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Kod	Naturtyp	Areal (ha)	Andel (%)
1140	Ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten	66	62
1630*	Strandängar vid Östersjön	22	21
1640	Sandstränder med perenn vegetation i Östersjön	3	3
9080*	Lövsumpskogar av fennoskandisk typ	14	13

*) = Prioriterad naturtyp.

Tabell 2. Ingående art enligt art- och habitatdirektivet

Kod	Art
1013	Kalkkärrgrynsnäcka (<i>Vertigo geyeri</i>)
1966	Ävjepilört (<i>Persicaria foliosa</i>)

2.2 Ingående arter enligt fågeldirektivet

Området är också utpekad att ingå i nätverket Natura 2000 enligt fågeldirektivet mot bakgrund av att det inom området finns flera i direktivet ingående arter som främst använder området som födosöks- och rastlokal under flyttning (tabell 3).

Tabell 3. Ingående arter enligt fågeldirektivet

Kod	Art
A042	Fjällgås (<i>Anser erythropus</i>)
A045	Vitkindad gås (<i>Branta leucopsis</i>)
A068	Salskrake (<i>Mergus albellus</i>)
A072	Bivråk (<i>Pernis apivorus</i>)
A082	Blå kärrhök (<i>Circus cyaneus</i>)
A098	Stenfalk (<i>Falco columbarius</i>)
A151	Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>)
A157	Myrspov (<i>Limosa lapponica</i>)
A166	Grönben (<i>Tringa glareola</i>)
A170	Smalnäbbad simsnäppa (<i>Phalaropus lobatus</i>)
A193	Fisktärna (<i>Sterna hirundu</i>)
A194	Silvertärna (<i>Sterna paradisaea</i>)

3. Bevarandesyften och bevarandemål

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller Art- och habitatdirektiv. För de enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Inom Natura 2000 området Stornäset finns fina lövskogsmiljöer och länets värdefullaste havsstrandängar och området är en mycket viktig rastfågellokal för regionen. Det främsta bevarandesyftet är att bevara och upprätthålla goda rast- och häckningsmiljöer för fåglar. Det innebär att ett stort sammanhängande lövskogsområde och de hävdade strandängarna med dess anslutande artrika grunda havsbottnar ska bevaras.

För att uppnå dessa syften är det av yttersta vikt att strandängar hävdas genom årligt bete och att lövskogar i området restaureras genom uttag av inväxande gran. Området är skyddat som naturreservat och därmed finns inget behov av ytterligare bevarandeåtgärder. I tabell 4 och 5 finns en sammanfattning av de bevarandemål som anger det tillstånd som bör råda i det enskilda området för att optimera området bidrag till uppnåendet av gynnsam bevarandestatus på nationell, biogeografisk eller EU-nivå.

Tabell 4. Bevarandemål för ingående naturtyper och art.

Naturtyp/Art	Bevarandemål
1140, Ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten	<ul style="list-style-type: none"> Naturtypen bibehålls i minst 66 ha. Naturlig hydrologisk regim råder.
1630, Strandängar vid Östersjön	<ul style="list-style-type: none"> Naturtypen bibehålls i minst 22 ha Naturtypen skall vid betessäsongens slut vara väl avbetad. Förekomsten av bladvass inom naturtypen ska understiga 1 % marktäckning. Vedartad igenväxningsvegetation ska inte

	förekomma.
1640, Sandstränder med perenn vegetation i Östersjön	<ul style="list-style-type: none"> Naturtypen bibehålls i minst 3 ha Naturlig hydrologisk regim råder.
9080, Lövsumpskogar av fennoskandisk typ	<ul style="list-style-type: none"> Naturtypen bibehålls i minst 14 ha. Skoglig kontinuitet och naturlig dynamik ska råda. Naturlig hydrologisk regim ska råda. Kontinuitet av lövträd inklusive gamla träd Typiska arter ska ej ha minskande populationer
1013, Kalkkärrgrynsnäcka (<i>Vertigo geyeri</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Populationens storlek bibehålls eller ökar. Arten ska påträffas vid sållning på minst två platser inom Natura 2000-området.
1966, Ävjepilört (<i>Persicaria foliosa</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Livsmiljön bibehålls på minst 66 ha. Populationen understiger inte 100 individer, under gynnsamma förhållanden. Vattenståndsvariation över året förekommer.

Tabell 5. Bevarandemål för ingående arter i fågeldirektivet.

<i>Art</i>	<i>Bevarandemål</i>
A045, Vitkindad gås (<i>Branta leucopsis</i>) A193, Fisktärna (<i>Sterna hirundo</i>) A194, Silvertärna (<i>Sterna paradisaea</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Häckar årligen inom eller i nära anslutning till området. Området ska årligen hävdas och hållas öppen
A166, Grönbena (<i>Tringa glareola</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Besöker årligen rastlokalen under vår- och höststräck. Rastlokalen ska årligen hävdas och hållas öppen
A072, Bivråk (<i>Pernis apivorus</i>) A098, Stenfalk (<i>Falco columbarius</i>) A082, Blå kärrhök (<i>Circus cyaneus</i>) A151, Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>) A157, Myrspov (<i>Limosa lapponica</i>) A170, Smalnäbbad simsnäppa (<i>Phalaropus lobatus</i>) A068, Salskrake (<i>Mergus albellus</i>) A042, Fjällgås (<i>Anser erythropus</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Förutsättningar ska finnas för att arterna årligen ska kunna rasta eller födosöka inom eller i anslutning till området. Rastlokalen ska årligen hävdas och hållas öppen.

4. Områdesbeskrivning

4.1 Allmän områdesbeskrivning

Stornäset ligger på nordöstra delen av Alnö, Sundsvalls kommun. Området är en av de förnämaste rastfågellokalerna i Västernorrlands län och fick naturreservatsstatus redan 1968. Stornäset med sina betade havssträndängar, grunda dy- och sandstränder är en välbesökt rastlokal av främst ånder och vadare. 2017 hade 243 fågelarter iakttagits inom eller i närheten av området. Strandängarnas vegetation är präglad av det årliga betet. En alsumpskog förekommer i områdets övre delar som i sig är en artrik livsmiljö för hotade organismer. Områdets säregna geologi med bland annat kalkrika bergarter avspeglar förekomsten av kalkgynnade arter. Eftersom Stornäset ligger nära Sundsvall stad och är lättillgänglig har området ett högt värde för ornitologer och det rörliga friluftslivet. I området finns stigsystem och fågeltorn.

4.2 Intressanta arter i området, ej med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet

Förutom ovan nämnda naturtyper och arter som finns upptagna enligt Natura 2000 finns i området andra arter som är upptagna på Artdatabankens rödlista över hotade arter. De flesta av dessa arter är knutna till alskogen och alkärren. Här hittar man ett stort antal ovanliga svampar som scharlakansvårskål (*Sarcoscypha coccinea*), alsopp (*Gyrodon lividus*) och den stark hotade liten spärrfjällskivling (*Lepiota pseudoasperula*). I kärret hittar man också den sällsynta orkidén knottblomster (*Microstylis monophyllos*).

5. Ekologiska förutsättningar

5.1 För området i dess helhet

Stornäsets havsstrandängar är kontinuerligt hävdade allt sedan strandängarna höjts upp ur havet efter landhöjningen. Strandängarna är helt beroende av en årlig beteshävd. Utan denna beteshävd kommer ängarna att växa igen och området förlorar sitt värde bland annat som rastlokal för fåglarna. I och med landhöjningen kommer ständigt ny mark att bildas men igenväxningen med lövsly ökar också när marken blir torrare. Historiskt har sannolikt lantbrukare "bekämpat" slyet för att inte förlora värdefull ängsmark. Kreatursbetet och fortsatt lövslybekämpning är ett måste för att områdets ekologiska värde ska bibehållas på lång sikt.

5.2 För ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

1140, Ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten definieras som grunda, sandiga och leriga bottenar som delvis exponeras vid lågvatten. Bottenarna täcks vanligtvis av blågrönalger, kiselalger och bandtång. Naturtypen påverkas både från havet och från land. God vattenkvalitet är viktigt så att inte de typiska makroalgerna konkurreras ut av snabbväxande trådalger eller att naturtypen påverkas av olja och kemikalier. Bottenen måste också blottas vid lågvatten så att en riklig förekomst av bottenfauna är möjlig, vilket ger upphov till ett rikt fågelliv.

1630, Strandängar vid Östersjön definieras som strandbetesmarker och strandängar vid Östersjön av boreal typ men en salinitet under 1,5 % och i regel en lågvuxen vegetation. Dessa är eller har nyligen varit påverkade av slåtter och/eller betesdrift. Vegetationen är mer eller mindre tydligt zonerad och påverkas av landhöjningen. Floran och faunan är artrik. En förutsättning för att gynnsam bevarandestatus ska råda är en kontinuerlig/årlig hävd av strandängarna. Ett tidigt betespåsläpp är viktigt för att avbetningen ska bli effektiv. Ingen stängsling mot vattnet får göras viken annars kan påverka strandzonen negativt. God vattenkvalitet är nödvändigt både för betesdjuren och för naturtypen. Näringsämnesbalansen får inte påverkas genom tillförsel av näring. Sly och igenväxningsvegetation måste ständigt röjas bort.

1640, Sandstränder med perenn vegetation i Östersjön definieras som sandstränder av boreal typ vid svagt sluttande kustlinjer formade av havets vågrörelser och med förekomst av perenn vegetation ofta sandbindare. Insektsfaunan är ofta särpräglad. Gynnsam bevarandestatus uppnås när artsammansättningen är naturlig, när vattenkvalitet är god, och när slitaget från friluftslivet/reservatsbesökare inte är för hårt och när det finns en rik insektsfauna. All form av exploatering kan vara negativ.

9080, Lövsumpskogar av fennoskandisk typ ofta med inslag av gran, finns i huvudsak på översilad mark. I Norrland dominerar mest gråal, glasbjörk och asp i trädskiktet. Träden står vanligtvis på socklar.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

- Kontinuitet av lövträd olika trädslag och av varierande ålder inklusive gamla träd.
- Förekomst av substrat t.ex. död ved, gamla träd och förekomst av trädsocklar är av största vikt i denna naturtyp för främst mossor, men även epifytiska lavar och svampar, samt för insekter och landmollusker.
- Skogstypens naturvärden utvecklas i huvudsak genom naturlig dynamik vilket omfattar naturliga störningar, som t.ex. stormfällningar och insektsangrepp.
- Översilad eller genomsilad mark.
- Opåverkad hydrologi.

5.3 För ingående art enligt art- och habitatdirektivet

1013, Kalkkärrgrynsnäcka (*Vertigo geyeri*) förekommer i öppna kalkrika kärr, kalkfuktängar och halvöppna kalkrika strandkärr som har ett pH på 5,8 till 7,5. Arten är känd från 300 lokaler i landet varav ca 10 stycken är i Västernorrlands län. Arten sprider sig långsamt endast någon meter per år. Över längre sträckor sker spridningen sannolik med fåglar. Många lokaler har försvunnit på grund av utdikning och försurning. Gynnsam bevarandestatus uppnås så länge artens livsmiljö är öppen (utan att trampas sönder), har ett högt pH och naturlig hydrologisk regim råder. Den naturliga landhöjningen kan orsaka en försämrad livsmiljö för arten. Arten måste inventeras inom området för att med säkerhet veta dess populationsstorlek. Kalkkärrgrynsnäcka är rödlistad i Sverige och placerad i kategorin nära hotad (NT).

1966, Ävjepilört (*Persicaria foliosa*)

Ävjepilört förekommer på grunda leriga stränder vid älvar, åar och sjöar, sällsynt även vid småvatten i betesmarker. Vid Bottenviken förekommer den även vid bräckt vatten. Den är ljusälskande och mycket konkurrenssvag. I samtliga områden växer den i miljöer som större delen av året normalt är täckta av vatten och endast periodvis är blottlagda. På några lokaler är den endast efemär och dyker upp när förhållandena är optimala för att några år senare ha utgått igen. På merparten av lokalerna är den dock mer långlivad. Arten sprids huvudsakligen längs vattendrag. Långdistansspridning och spridning mellan vattendrag sker troligen med fåglar. En rimlig uppskattning av spridningsavstånd är <1000 m. Ävjepilört är rödlistad i Sverige och placerad i kategorin Sårbar (VU).

I Medelpad finns ett 80-tal fynduppgifter, främst från Stödesjöns- och Indalsälvens delta, Mjällåns och Ljustorpsåns mynning och längs Ljungan (Njurunda). I Ångermanland finns ävjepilörten noterad från Faxälven och Ångermanälven.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- Vattenståndsvariation som medför blottläggning av strandkant/jord under delar av sommarhalvåret.
- Arten kräver troligen viss uttorkning av substratet för att gro, men kan sedan växa delvis vattentäckt.
- Betesdrift på stränder påverkar arten positivt.
- God vattenkvalité, ej övergödning.

5.4 För ingående fåglar enligt fågeldirektivet

A042, Fjällgås (*Anser erythropus*) kräver för sin häckning orörda och störningsfria områden i fjällens björk- och

videzon, där det finns större och mindre sjöar med förekomst av öar. Betesområden i form av myrar och gräsmarker måste finnas i nära anslutning till häckningsplatsen. Arten kräver rast- och övervintringslokaler med gott om lämplig föda (främst gräsvegetation) och möjlighet att övernatta ute på vatten. Den svenska fjällgåspopulationen är resultatet av ett återutplanteringsprojekt och fåglarna övervintrar på kulturbetesmarker i främst Holland.

Fjällgåsen häckar f.n. med ca 10 par i BD-län och sedan år 2002 även med några par i AC-län. Det totala beståndet torde uppgå till storleksordningen 100 individer. Under första hälften av 1900-talet häckade fjällgåsen ganska allmänt i AC- och BD-län, men även lokalt i Z-län (Ånnsjön).

A045, Vitkindad gås (*Branta leucopsis*) häckar på små, flacka öar där den är skyddad från marklevande rovdjur. Arten fordrar stora, öppna gräsbevuxna ytor för sitt födosök, främst strandängar med kortvuxen eller kortbetad gräsvegetation. Den kräver rast- och övervintringslokaler med gott om lämplig föda (främst gräs) samt möjlighet att övernatta ute på vatten. För närvarande finns inget uppenbart hot mot arten och den svenska populationen fortsätter att växa i storlek (4 300 par, 1998). Nya häckningslokaler har påträffats kontinuerligt de senaste 20 åren. Konflikter med jordbruket uppstår dock tidvis i områden som hyser starka häckningsbestånd och/eller stora mängder rastande vitkindade gäss på väg till eller från sina häckningsområden på ryska tundran.

A068, Salskrake (*Mergus albellus*) häckar sällsynt i norra Sverige i sjö- och tjärnrika områden. Den föredrar skogsomgärdade sjöar med rik växtlighet. De övervintrar i Östersjön och längst Nordsjöskusten. Gynnsam bevarandestatus uppnås först när stammen har ökat. Några åtgärder för att nå dit är att övervintringsplatserna hålls gift- och oljefria, skogsbruket visar hänsyn längst lämpliga häckningsmiljöer. Arten kan påverkas av andra hot utanför EU:s gränser, främst inom Ryssland, som kan påverka bevarandestatusen negativt. Arten utnyttjar sällsynt Stornäset som rastlokal.

A072, Bivråk (*Pernis apivorus*) häckar främst i högproduktiva skogsområden. Den är beroende av insektsrika biotoper i både skogs- och jordbruksmark vilket framför allt är lövrika och omväxlande områden. Under våren och försommar livnär sig ungarna på främst getinglarver. Den övervintrar i Västafrika. Det totala beståndet i Sverige är ca 5000 individer. Populationen har sakta minskat de sista trettio åren. Bivråken nyttjar Stornäset främst som rastlokal under flyttning.

A082, Blå kärrhök (*Circus cyaneus*) häckar på marken i öppen terräng av olika karaktär. Födan fångas likaså i öppna miljöer och består främst av fåglar och smågnagare. De flesta övervintrar i Västeuropa. Populationen av blå kärrhök har minskat under senare år bland annat på grund av miljögifter, minskad areal öppen gräsmark och mindre populationer av gnagare. Gynnsam bevarandestatus uppnås först då halten av miljögifter minskar och det finns tillräckligt stora arealer öppen gräsbevuxen mark. Längst flyttsträcket måste det finnas lämpliga rastlokaler. Stornäset utnyttjas sällsynt som rastlokal.

A098, Stenfalk (*Falco columbarius*) häckar främst i fjällbjörkskogen i norra Sverige. Tidigare häckade den även i jordbrukslandskapet men rationaliseringen av jordbruket har missgynnat arten. De övervintrar vanligtvis i Västeuropas kustområden. Stenfalken är en småfågelspecialist men fångar också smågnagare vid riklig tillgång. Gynnsam

bevarandestatus uppnås så länge halten av miljögifter är liten. Stornäset utnyttjas främst som rastlokal men kan även vara en lämplig häckningslokal.

A151, Brushane (*Philomachus pugnax*) häckar främst i norra Europa. Det nordliga beståndet kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av våta myrmarker, framför allt relativt lågväxta, fuktiga till blöta gräs- och starrängar. Gynnsam bevarandestatus uppnås då det finns lämpliga, tillräckligt stora häckningsarealer med bibehållen öppen karaktär och normal hydrologisk regim. Arten kan påverkas av andra hot utanför EU:s gränser som kan påverka bevarandestatusen negativt. Stornäset är främst en rastlokal men häckningar kan sannolikt förekomma enstaka år.

A166, Grönbena (*Tringa glareola*) häckar i allmänhet på norrländska myrar och längst sankastränder. Arten kräver öppet vatten i anslutning till häckningsområdet. Den flyttar söderut och övervintrar i Afrika. Längst sträcket måste det finnas lämpliga rastlokaler. I Sverige häckar rimligtvis 50 000 - 100 000 individer. Bevarandestatusen uppnås så länge det finns ett stort antal öppna och naturligt fungerande myrsystem och hävdade stränder.

A157, Myrspov (*Limosa lapponica*) häckar mycket sällsynt i absolut norra Sverige på tundran bland annat i Sjaunja. De övervintrar i Västeuropa. Arten kan påverkas av andra hot utanför EU:s gränser, främst inom Ryssland, som kan påverka bevarandestatusen negativt. Myrspov förekommer sällsynt som rastfågel på Stornäset. Trots att Sverige hyser ett litet bestånd är världspopulationen stor och inte hotad. I Västeuropa övervintrar cirka 125 000 fåglar.

A170, Smalnäbbad simsnäppa (*Phalaropus lobatus*) häckar i norra Europa i anslutning till fisktomma sjöar eller tjärnar både i inlandet och längst kusten. Födan består främst av mindre vattenlevande djur och insekter. Den flyttar till Indiska oceanen där övervintring sker. Gynnsam bevarandestatus uppnås då det finns häckningsplatser med fisktomma mindre vatten och myrsystem med naturlig hydrologi. Rastlokaler längst sträcket är likaså viktigt.

A193, Fisktärna (*Sterna hirundu*) och **A194, Silvertärna (*Sterna paradisaea*)** kräver störningsfria och rovdjursfria häckningsplatser inom sötvattenssjöar eller längst kusten. De flyttar långt söderut till Afrikas kuster och Södra ishavet. Längst sträcket måste det finnas lämpliga rastlokaler. Under häckningssäsongen måste de ha god tillgång till fiskrika sjöar eller grunda kustområden. Gynnsam bevarandestatus uppnås så länge arterna kan häcka ostörda och det finns tillgång till föda. Arterna kan påverkas av andra hot utanför EU:s gränser som kan påverka bevarandestatusen negativt

6. Hot mot Natura 2000 området

Stornäset är skyddat som naturreservat vilket innebär att det i reservatsbeslutet finns föreskrifter som reglerar verksamheter och skötsel inom reservatet. Det främsta hotet för områdets helhet är utebliven årlig kreaturshävd vilket kommer att resultera i att området växer igen och att livsmiljöerna och dess arter påverkas negativt. Andra större hot mot området är försämrade vattenkvalité och ändrad hydrologisk regim (utanför den naturliga landhöjningen). I tabell 6 presenteras hot mot de olika naturtyperna och arterna.

Vid beskrivandet av hotbilden för ett område kan endast nu kända problem belysas. Det är viktigt att ha i åtanke att nya hot troligen kommer att identifieras i framtiden. De hot som är av global karaktär t.ex. klimatförändringar och atmosfäriskt spridna miljöbelastningar kan inte lösas genom områdets skötsel utan måste lösas i den politiska debatten. Tyngdpunkten för hotbilden av varje enskilt Natura 2000 objekt ligger främst på lokala hot från landskaps- till artnivå.

Tabell 6. Verksamheter och faktorer som kan påverka Natura 2000-områdets naturtyper och arter negativt.

<i>Naturtyp/Art</i>	<i>Hot</i>
1140, Ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten	<ul style="list-style-type: none"> • Övergödning kan göra att snabbväxande trådalger konkurrerar ut bandtång och andra makroalger. • Fasta fiskeredskap. • Utsläpp av kemikalier och olja. • Ökat fiske kan mekaniskt skada botten eller påverka artsammansättningen. • Exploatering t.ex. bryggor och pirar på eller i närheten av naturtypen
1630, Strandängar vid Östersjön	<ul style="list-style-type: none"> • Utebliven kreaturshävd. • Igenväxning av både större gräs, buskar och träd. • För intensivt betestryck så grässvålen försvinner. • Ökat näringsläckage eller näringstillförsel inom området eller från omgivningen. • Dränering, förändring av hydrologin. • All form av markexploatering.
1640, Sandstränder med perenn vegetation i Östersjön	<ul style="list-style-type: none"> • Övergödning kan göra att snabbväxande trådalger konkurrerar ut bandtång och andra makroalger. • Utsläpp av kemikalier och olja. • Sandtäktverksamhet. • Exploatering t.ex. bryggor och pirar på eller i närheten av naturtypen. • Erosion. • För högt slitage från till exempel det rörliga friluftslivet.
9080, Lövsumpskogar av fennoskandisk typ	<ul style="list-style-type: none"> • Skogsbruksåtgärder inom eller i anslutning till området • Verksamheter som påverkar hydrologin inom eller i nära anslutning t.ex. grävning, vägdragning • Täta granbestånd • Exploateringsverksamheter • Transporter över området
1013, Kalkkärrgrynsnäcka (<i>Vertigo geyeri</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Utebliven kreaturshävd, kan leda till igenväxning. • Igenväxning av både större gräs, buskar och träd. • För intensivt betestryck så grässvålen försvinner. • Näringsläckage eller näringstillförsel inom området eller från omgivningen (eutrofiering). • Dränering, dikning, förändring av hydrologin.
1966, Ävjepilört (<i>Persicaria foliosa</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Reglering av vattendrag är det största hotet mot arten. På några lokaler växer den i redan reglerade vattendrag, där vattenregimen varit gynnsam för arten. På dessa lokaler är förändringar av vattenregimen en stor risk för arten.
A193, Fisktärna (<i>Sterna hirundo</i>) A194, Silvertärna (<i>Sterna paradisaea</i>) A045, Vitkindad gås (<i>Branta leucopsis</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Rastlokaler/livsmiljön/naturtypen förstörs. • Störningar från båtar och friluftsliv • Igenväxning av strandängen och stranden. • Mink. • Ackumulering av miljögifter.
A166, Grönbenä (<i>Tringa glareola</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Rastlokaler/livsmiljön/naturtypen förstörs.

A098, Stenfalk (<i>Falco columbarius</i>) A082, Blå kärrhök (<i>Circus cyaneus</i>) A072, Bivråk (<i>Pernis apivorus</i>) A068, Salskrake (<i>Mergus albellus</i>) A157, Myrspov (<i>Limosa lapponica</i>) A170, Smalnäbbad simsnäppa (<i>Phalaropus lobatus</i>) A151, Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>) A042, Fjällgås (<i>Anser erythropus</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Störningar från båtar och friluftsliv. • Igenväxning av strandängen och stranden. • Ändrad hydrologi och markförhållanden.
--	--

7. Bevarandeåtgärder

7.1 Områdesskydd

Natura 2000-regelverket medför att det enligt 7 kap 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka ett Natura 2000-område. Tillståndsprövningar ska utgå från hur verksamheten eller åtgärden påverkar områdets bevarandemål och möjligheten för området att uppnå bevarandesyftet.

Området är förutom att vara skyddat inom nätverket Natura 2000 skyddat som naturreservat enligt svensk lag och har därför det rättsliga skydd som kan tänkas behövas.

Området är förutom att vara skyddat inom nätverket Natura 2000 också skyddat som naturreservat enligt svensk lag. Reservatsbeslutet beslutades redan 1968 och skötselplanen 1983. De har under 2016 reviderats och anpassats efter dagens förutsättningar och hot. Reservatet har också utökats vilket förstärker skydds-zonen mot strandängarna.

Områdets närhet till Sundsvalls stad lockar en stor mängd besökare. Tidigare fanns inget beträdnadsförbud på strandängarna och stränderna. I många fall kan känsliga fågelarter påverkas negativt av det stora antalet besökare. Området är idag dåligt utnyttjat som häckningslokal men strandängens storlek bör ha en god förutsättning för lyckade häckningar för ett flertal arter. En utredning i samband med reservatsutökningen har genomförts vilken resulterade i att hela strandängen nu har ett beträdnadsförbud under våren. Detta för att om möjligt öka förutsättningarna för fåglars häcknings- och rastmöjligheter.

7.2 Skötsel

Det är mycket viktigt att Stornäset fortsätter att betas eftersom djurens närvaro på strandängarna är nödvändig och av högsta betydelse för naturtypernas och arternas fortlevnad. Djuren måste vara på plats tidigt på våren så fort vegetationssäsongen har börjat, detta för att de ska hinna med att beta av hela arealen på ett bra sätt. Antalet djur på strandängarna anpassas efter årstiden och samtliga flyttas till annan plats utanför området på hösten där stödutfodring kan ske. Det här är viktigt för att undvika att marken söndertrampas och utsätts för indirekt tillskotts-näring. Sly måste bekämpas årligen på de idag befintliga öppna ytorna. Albården bekämpas ständigt för att inte arealen strandäng ska minska. Om möjligt bibehålls en kantzon mot strandängen med ris, buskar och mindre träd innan alskogen tar vid.

Det befintliga stigsystemet, gömslen och fågeltorn som finns för att styra besökare till områden där de inte stör fågellivet bibehålls och förstärks.

Stränderna och lerbottnar hålls fria från skräp och drivmaterial. Naturligt material såsom hela träd eller delar av träd kan med fördel ligga kvar på stränderna för att fungera som substrat åt

insekter och kryptogamer. Städning bör ske varje sommar. En sammanfattning av planerade skötselåtgärder visas i tabell 7.

Tabell 7. Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

<i>Delområde</i>	<i>Skötselåtgärder</i>	<i>Tidpunkt</i>	<i>Prioritet</i>
Strandängen	Beteshävd av främst nötdjur	Årligen	1
Strandängen	Röjning av igenväxningsvegetation	Vid behov	1
Alskogen	Rottryckning, röjning, ringbarkning och fällning av gran	Vid behov	1
Alskogen	Bete	Årligen	1
Stranden	Rensa stranden från skräp och sly	Vid behov	2

8. Bevarandestatus

Bevarandestatusen för området som helhet med ingående naturtyper är gynnsam då det årligen hävdas av ett stort antal nötdjur och häst samt att igenväxningsvegetation tas bort med jämna mellanrum.

För ingående arter, främst kalkkärrgrynsnäcka, krävs bland annat bättre inventeringar för att med säkerhet kunna göra en bra bedömning. De utpekade fåglarna har enligt artdatabanken gynnsam bevarandestatus i ett nationellt perspektiv. Det går inte att definiera bevarandestatusen för dessa arter på ett lokalt plan. Men så länge Stornäset är hävdad och öppet är förutsättningarna lokalt gynnsamt.

9. Uppföljning av bevarandemål

Uppföljning av naturtyper och arter sker enligt Naturvårdsverket riktlinjer för uppföljning av skyddade områden och är beskrivna i regionala uppföljningsplaner på Naturvårdsverkets hemsida. Områdesvis uppföljning kommer att ske inom ett enskilt Natura 2000 område ifall det finns faktorer som där behöver följas upp särskilt och som inte fångas upp av den regionala uppföljningsplanen. Utvärdering av gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter sker på biogeografisk nivå, för Västernorrlands län den boreala regionen.

Inom Stornäset bör kalkkärrgrynsnäcka och ävjepilört tas hänsyn till i uppföljningen. Arterna ingår i olika åtgärdsprogram vilka också bör beaktas vid uppföljningen. Uppföljningen sker enligt följande:

1013, Kalkkärrgrynsnäcka (*Vertigo geyeri*)

- Samtliga lokaler med förekomst av kalkkärrgrynsnäcka skall inventeras minst vart 6:e år
- På varje lokal insamlas och sällas 2 liter förna och samtliga snäckor plockas ut och artbestäms.
- Arealen lämpligt habitat avgränsas och beräknas.

1966, Ävjepilört (*Persicaria foliosa*)

- Ävjepilört ska inventeras årligen i området. Vid inventeringen ska; antalet blommande skott räknas, växtplatsens totala yta uppskattas och markeras på karta.

10. Referenser

Fågeldirektivet, Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds, svensk översättning

Art-och habitatdirektivet, Rådets direktiv 92/43/EEG an den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, officiell svensk översättning, version 01.01.2007

Natura 2000 i Sverige, handbok med allmänna råd, Naturvårdsverkets handbok 2003:9

15-17 §§ Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m. m.

Åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr inklusive arterna gulyxne *Liparis loeselii* (NT), kalkkärrsgrynsnäcka *Vertigo geyeri* (NT) och större agatsnäcka *Cochlicopa nitens* (EN) 2006-2010. Rapport 5601, Naturvårdsverket.

Åtgärdsprogram för ävjepilört (*Persicaria foliosa*) 2007-2011. Rapport 5823, Naturvårdsverket.

Guvå, L. 1971. Naturvårdsinventering i Västernorrlands län. Del 3. Medelpad. Sundsvalls naturskyddsförening. 1988. Vägen ut i Sundsvalls natur.

Marklund, I. 1979. Räkning av rastande sjöfågel och vadare vid Stornäset och Hörningsholm våren 1979.

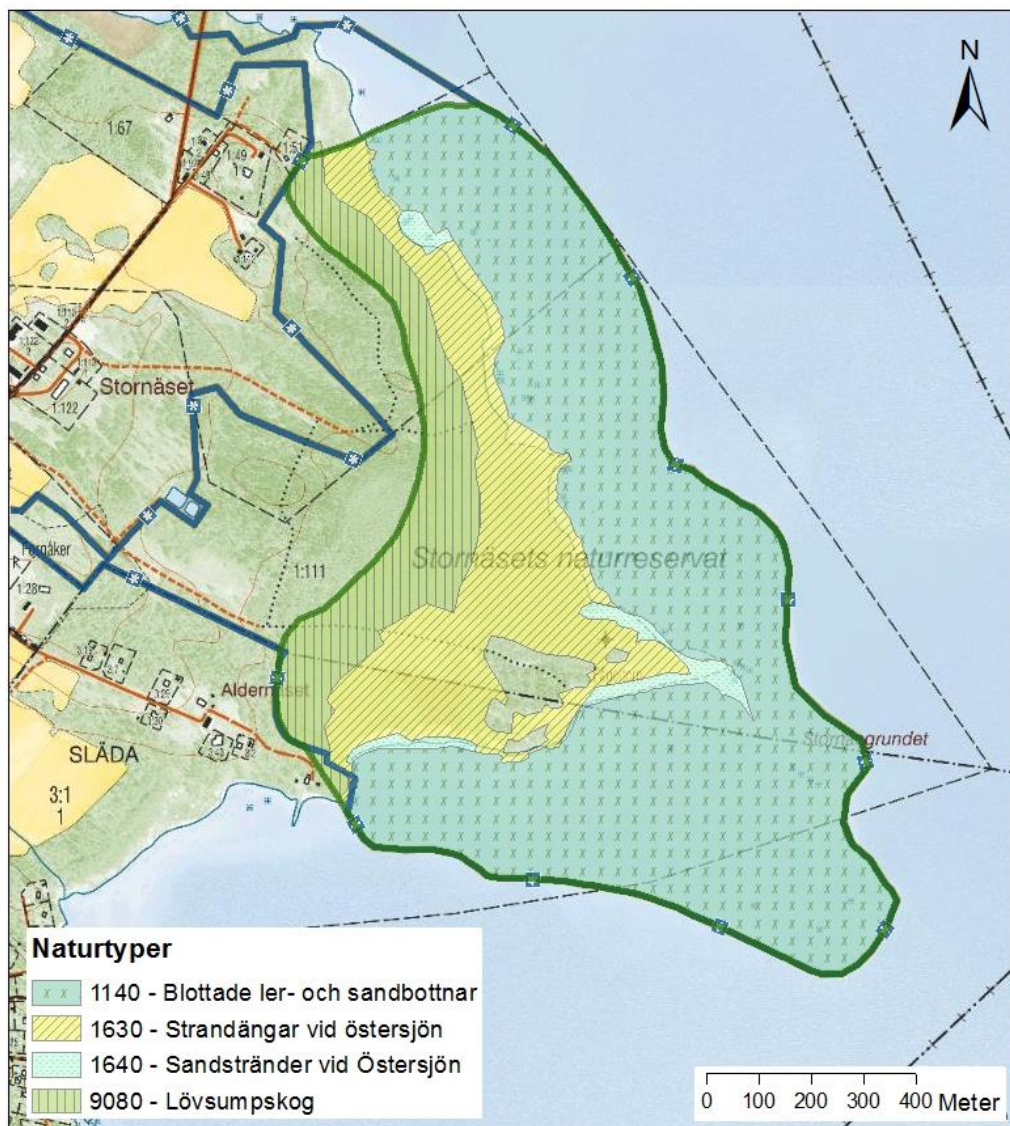
Sundsvalls mykologiska sällskap. 1999. Rapport tofsskivlingar, fingersvampar mm.

Svenska naturskyddsföreningen. 1972. Fågellokaler i Sverige.

Söderström, L. 1992. Inventering av mossor i 10 sumpskogar i Västernorrlands län. Botanisk Institut. Trondheims Universitet.

11. Kartor

Kartorna nedan visar de ingående naturtypernas utbredning samt en översikt av området. Aktuell information om naturtypernas utbredning och arter i ett enskilt område finns på Naturvårdsverkets hemsida, kartverket skyddad natur. Observera att det är naturtypernas utbredning och förekomst i verkligheten som gäller vid en tillståndsprövning enligt miljöbalken. Det innebär att både rapporterad areal och det som framgår av naturanaturtypskartan (NNK) kan behöva säkerställas med ytterligare uppgifter, t.ex. fältinventeringar.

© Länsstyrelsen Västernorrland
© Lantmäteriet Geodatasamverkan